

CONVERGENȚA CĂREȚII REALE ȘI POTENȚIALEA PIB-ULUI ÎN ȚARA NOASTRĂ:
 ÎN VEDEREA POLITICII DE ÎNCĂLZIRE A ECONOMIEI ROMÂNIEI

Lucian Liviu Albu¹, acad., Institutul de Prognoz Economic, INCE, Academia Română, România
 Ion Ghizdeanu², prof. univ. dr., Institutul de Prognoz Economic, INCE, Academia Română, România

Perspectivile de dezvoltare se bazează pe utilizarea echilibrată și corelată a factorilor interni disponibili (capital și forța de muncă). Potențialul acestora va depinde de politicile publice ce se vor proiecta. În același timp evoluția pe termen lung este condiționată de modul în care economia românească se va integra pe piața unică europeană și va valorifica avantajele aparținute de Uniunea Europeană. Din acest punct de vedere, reducerea decalajelor dintre Statele membre ale Uniunii Europene, adică convergența reală și socială reprezintă unul din principalele repere ale strategiei de integrare europeană. Dar, odată cu noua guvernare economică a UE și pentru a se preveni crizele zonale, precum cea din Grecia, prioritară a devenit caracterul sustenabil al convergenței reale și sociale, ceea ce în esență înseamnă o dezvoltare în concordanță cu produsul intern brut potențial. Pornind de la aceste deziderate ne propunem ca în acest articol să ilustrăm evoluția convergenței reale efective și potențiale din UE și care sunt posibilitățile viitoare ale României de a reduce decalajele în condiții de sustenabilitate.

Cuvinte cheie: piața unică europeană, convergența reală și socială, produs intern brut potențial, convergența reală potențială, decalaje, sustenabilitate

The development perspectives are based on the balanced and correlated use of the available domestic factors (capital and human capital). Their augmentation depends on the public policies to be designed. Concomitantly, the long-term development is conditional on the way the Romanian economy is integrating into the European Single Market and is best using the advantages of EU membership. From this regard, diminishing the gaps among the EU Member States, namely the process of real and social convergence is one of the main benchmarks of the European integration strategy. However, since the EU new economic governance and in order to prevent zonal crises, such as the Greek one, the sustainability of real and social convergence has become a priority, which essentially means development in accordance with the potential gross domestic product. Starting from such goals, in this paper we attempt to illustrate the evolution of the potential and effective real convergence in the EU and to show the future potential possibilities of Romania to diminish the gaps under sustainability circumstances.

Key word: European Single Market, real and social convergence, potential gross domestic product, potential real convergence, the gaps, sustainability

1. Convergența reală

Convergența reprezintă unul din principalele repere ale strategiei de integrare europeană. Mai mult, termenul *convergență* s-a folosit doar spre a caracteriza tendințele de apropiere a nivelurilor de dezvoltare a economiilor reale sau procesul ajungerii din urmă a economiilor avansate de către economiile sărace. Abia în ultimul deceniu termenul s-a extins și asupra evoluției în timp a unor aspecte legate de îndeplinirea condițiilor de aderare la Uniunea Europeană, prin compatibilizarea instituțională și administrativă (transpunerea și aplicarea acquis-ului comunitar), precum și a unor procese legate de asigurarea stabilității economice și monetare și de îndeplinirea criteriilor de acces la Zona Euro a țărilor membre UE, ca o condiție instituțională de trecere la faza superioară a procesului de integrare.

Studierea problemei convergenței reale nu este nouă, aproape toți marii economiști care s-au preocupat de dezvoltarea economică pe termen lung introducând în studiile lor aspecte incidente problemelor convergenței reale. Mulți dintre ei au tratat însă această problemă în mod implicit atunci când au analizat rolul factorilor de producție în dezvoltarea economică pe termen lung. Tot în mod implicit, ei au tratat problema convergenței reale și atunci când s-au referit, pe de o parte, la dezvoltarea economică, iar pe de altă parte, la evoluția anumitor categorii de activități sau/și ramuri economice complexe, cu mare impact economic și social, precum și la instituțiile și mecanismele economice (structura prețurilor, repartizarea rezultatelor economice printr-un mecanism de stimulare economică).

Odată cu dezvoltarea modelelor neoclasice de creștere economică, dar mai ales odată cu trecerea la aplicații econometrice a acestor modele, precum și a altor modele evolute de creștere a început studiul *convergenței reale* într-o formă explicită și într-un mod sistematic. „De asemenea, problema convergenței reale a stat în atenția cercetărilor aplicative din domeniul integrării europene, precum și în atenția autorităților decizionale din Uniunea Europeană, implicate în conducerea și monitorizarea procesului de integrare”[6].

Prin urmare, notele prin care poate fi definită *convergența reală* astăzi exprimă:

- Tendințele de apropiere a nivelurilor de dezvoltare a economiilor reale, inclusiv procesul-tendință de reducere a decalajelor dintre economiile avansate și economiile sărace prin creșterea ritmurilor de dezvoltare a celor de pe urmă;
- Măsură în care evoluează în timp procesele legate de îndeplinirea condițiilor de aderare la Uniunea Europeană prin compatibilizarea instituțională și administrativă (transpunerea și aplicarea acquis-ului comunitar);
- Măsură în care evoluează în timp procesele corelate asigurării stabilității economice și monetare, precum și procesele legate de asigurarea criteriilor de acces la Zona Euro a țărilor membre UE;

¹albul@ipe.ro

²ghizdeanu16@yahoo.com

- Gradul în care procesul de integrare prinde contur real (m sura în care strategiile de integrare sunt implementate la nivelul statelor membre, al Uniunii Europene ca organism supranational).

Prin urmare, studiile despre convergen presupun „descrierea modului în care diferi factori și mecanisme economice, sociale și politice acționează sau concură la atenuarea unor diferențe sau decalaje dintre aceste entități” [7]. Totodată, apropierea nivelului indicatorilor economici, sociali, monetari, financiari și de performanță ai Țărilor/regiunilor, asigurarea reducerii decalajelor privind nivelul de dezvoltare, asigurarea stabilității monetare și financiare în toate Țările, precum și compatibilizarea structurilor și mecanismelor instituționale și administrative ale diferitelor Țări/regiuni fac obiectul studiilor despre convergență.

În baza acestor considerații, ne raliem opiniei formulate de Aurel Iancu în privința identificării a *trei tipuri* de convergență:

a) *Convergența reală* – prin care se indică înlăturarea decalajelor dintre state în privința nivelului de dezvoltare (venitul pe locuitor și productivitatea);

b) *Convergența nominală*, aplicat în domeniul monetar – prin care se exprimă realizarea stabilității economice precum și trecerea Țărilor de la moneda națională la moneda unică europeană;

c) *Convergența instituțională* – care indică compatibilizarea, ca structură și ca funcționare a instituțiilor statelor membre cu instituțiile UE.

Convergența reală reprezintă un obiectiv esențial al integrării României în Uniunea Europeană: „Înlăturarea decalajului dintre România și UE cât mai rapid nu este posibil numai prin forțele pieței, întrucât aceste forțe conduc mai degrabă la divergență și polarizare. De aceea, sunt necesare instrumente și mecanisme speciale, ca de exemplu coeziunea”.

În esență, **convergența reală reflectă interdependența dintre unicătatea pieței europene și specificul piețelor naționale**, neputându-se în consecință identifica reguli și indicatori care să reflecte modul în care economiile naționale se armonizează pentru ca în mod sistemic să formeze o altă economie – economia europeană.

În fapt, convergența reală se referă la structuri, fluxuri și comportamente legate de producția, distribuția și consumul de bunuri și servicii, care prin combinare trebuie să maximizeze performanțele Pieței Unice Europene. Din acest punct de vedere de procesul de convergență reală pare să fie în primul rând un proces endogen fiecărei entități naționale, acesta are și o conotație globalizatoare, mai ales din perspectiva scopului său, respectiv acela de armonizare a economiilor zonale într-un tot unitar, competitiv și eficient.

Chiar și din această abordare sistemică rezultă că înainte de toate, convergența reală este în primul rând un **concept structural**, de reflectare a evoluției – în interdependența lor națională și europeană – diverselor sectoare și activități economice. Mai mult, o abordare cuprinzătoare a convergenței reale nu trebuie să se limiteze la sectoarele „strict economice” ci **trebuie să privească societatea în ansamblul său**.

În fine, **complexitatea deosebită a convergenței reale** face ca procesul de convergență reală să fie un proces dificil și îndelungat. El în general excede perioada convergenței nominale. Dacă privim într-o dinamică sistemică, putem aprecia că procesul de convergență reprezintă o stare „de echilibru” a economiei europene, privită ca sistem global, care se ține, dar care nu este niciodată atins.

2. Produsul intern brut potențial – expresie a creșterii economice sustenabile?

Europa se află într-o perioadă de profunde transformări. Criza economică mondială a întrerupt boom-ul economic european și a arătat că progresul de după adoptarea și punerea în circulație a monedei unice nu a fost în întregime sustenabil. Criza a scos la iveală deficiențele structurale ale economiilor naționale și disfuncțiile pieței unice europene. În același timp, diferitele procese cu efecte negative pe termen lung, cum ar fi presiunea asupra resurselor, îmbătrânirea populației sau globalizarea sa intensificată.

În aceste condiții, pentru ca Europa să fie mai competitivă în economia globală, dezvoltarea va trebui să aibă tot mai mult caracteristici de sustenabilitate și durabilitate. Criza recentă din Grecia a arătat fragilitatea economiei europene și a întărit importanța stabilității și sustenabilității. Dar pentru o politică în acest sens este nevoie de evaluare atât a stărilor actuale cât și a reformelor structurale, scop în care produsul intern brut potențial a devenit un indicator esențial. Acesta, alături de rezultatul comparării sale cu realizările, respectiv “output gap” sunt, în prezent, printre cele mai importante agregate macroeconomice. În macroeconomia modernă, aceste concepte tind să devină parametri esențiali, deși nu sunt măsurate statistic și nici nu sunt incluse în sistemul de conturi naționale.

La nivelul cel mai abstract, acesta reprezintă un nivel stabil al produsului intern brut corespunzător curbei ofertei agregate pe termen mediu și lung astfel încât efectele tranzitorii ale perturbațiilor macroeconomice dispar. Cu alte cuvinte produsul intern brut potențial explică acea creștere economică în condiții de echilibru relativ, adică fără presiuni asupra inflației și ocupării.

Punctul de plecare al estimării PIB-ului potențial îl reprezintă componentele de ofertă a economiei. De altfel, generic PIB-ul potențial se prezintă ca producția posibilă de obținut cu resursele existente – de capital și umane – dar fără a se afecta indicatorii de performanță calitativă a economiei; productivitatea, omajul, cursul de schimb, inflația, etc. În această optică **produsul intern brut potențial reprezintă acea producție care se obține în condițiile unei ocupări depline a resursei de muncă (adică în condițiile unui omaj natural) și a unei inflații stabile** [3].

Calculul PIB-ului potențial nu este un demers de sine stătător. Acesta se utilizează în determinarea **output gap-ului**, respectiv a diferenței dintre PIB-ul potențial și cel efectiv realizat. *Output gap-ul* se definește ca diferența între nivelul produsului agregat actual (înregistrat în realitate) și nivelul său potențial. Produsul agregat potențial este cel obținut în condițiile folosirii depline a forței de muncă și a capitalului.

Utilitatea calculării *output gap-ului* constă în folosirea acestuia pentru a identifica nivelul unei rate de creștere economică sustenabilă și care să nu conducă la apariția de presiuni inflaționiste. Deoarece produsul potențial nu este o variabilă direct observabilă, identificarea măsurii acestuia în scopul calculării *output gap-ului* face obiectul preocupării tuturor băncilor centrale și

a numeroase cercetări economice.

Cu toate argumentele prezentate, considerăm că fetițizarea rolului produsului intern brut potențial ca indicator esențial pentru evidențierea sustenabilității creșterii economice și a stabilității macroeconomice nu este binevenită. Poate și pentru că relația de cauzalitate nu este într-un totu corect, Comisia Europeană nu a introdus acest indicator sau indicatori derivați între indicatorii de supraveghere macroeconomică [12].

Una dintre obiective – pe care o apreciem ca foarte importantă – provine din disjuncția imprecisă între volum și preț a rezultatelor economice obținute prin îmbunătățirea calității. Produsul intern brut potențial și implicit toți indicatorii derivați se determină pe baza seriilor de timp în prețuri constante, fără a avea o metodologie specifică de calcul (direct sau indirect) a deflatorului. După cum se cunoaște, sistemul de conturi naționale nu măsoară cu acuratețe în ce măsură valorificarea bunurilor și serviciilor la prețuri mai mari provine din calitate sau din dezechilibrul între cerere și ofertă doar. Ca urmare nu se poate face o disjuncție precisă între volum și preț.

Conceptul de bază în sistemul conturilor naționale pe care se bazează disjuncția între volum și preț a producției sau valorii adăugate este acela al „produselor și serviciilor omogene”[13], adică al produselor și serviciilor de aceeași calitate. Structurarea fluxurilor și rezultatelor economice implică agregarea unităților omogene, adică de aceeași calitate. Un astfel de demers este foarte dificil, pentru că diferențele de calitate se pot reflecta nu numai în caracteristici fizice ci și în avantaje tarifare (mai ales la servicii), în momentele sau locurile de livrare diferite, în forma de livrare, precum și în condițiile de vânzare. De aceea toate aceste variații se consideră mai degrabă că reprezintă variații de prețuri nu de volum.

3. Convergența reală a economiei românești

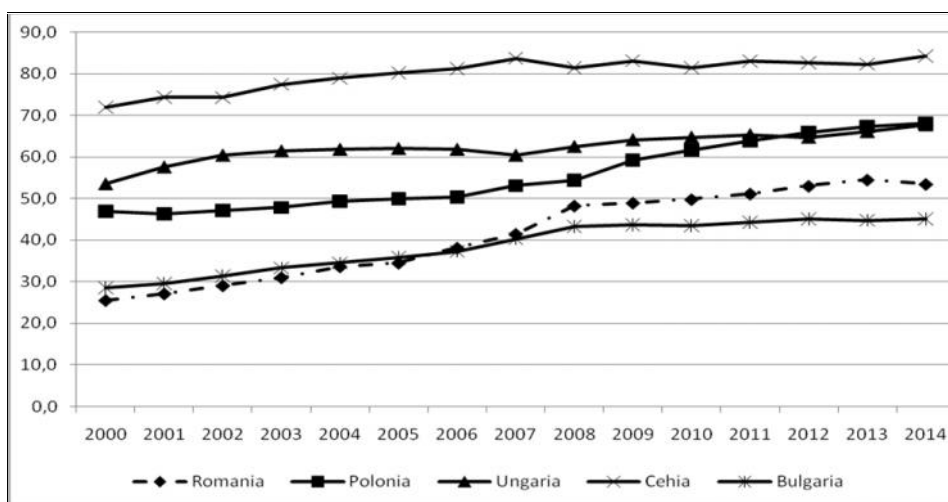
Criza economico-financiară din anii 2007-2009 a afectat profund economia europeană și a întârziat semnificativ procesul de convergență reală. Convergența și coeziunea economico-socială rămân priorități ale UE, dar ritmul de convergență nu va mai reveni la cel de dinaintea crizei [4].

Zonelor și țărilor cu dezechilibre macroeconomice și cu un potențial intern de dezvoltare mai redus au fost mai afectate. Chiar dacă în general criza globală nu a întrerupt procesul de convergență reală, sunt multe componente ale acestui proces care arată că fără politici comunitare concrete și destinate în principal acestui scop pericolul unei evoluții divergente a economiilor reprezintă o realitate. Avem în vedere pe de o parte adâncirea decalajelor între regiuni în cadrul economiilor naționale, iar pe de altă parte evoluția divergentă a unor țări, cu niveluri de dezvoltare apropiate.

O integrare europeană eficientă înseamnă un proces de convergență generalizat, atât la nivelul țărilor cât și în interiorul acestora. Din acest punct de vedere putem vorbi de două modalități de apreciere a convergenței reale, respectiv: cea națională, adică apropierea de media europeană precum și cea globală, din perspectiva Uniunii Europene în ansamblul său. În Programele de convergență ale țărilor membre UE, inclusiv cel al României, se stabilesc obiectivele din perspectiva națională, concretizate în reducerea decalajelor față de media europeană, indiferent dacă convergența reală a UE se îmbunătățește sau nu. Evident, se pornește de la premisa că apropierea de medie a cât mai multor țări conduce la o îmbunătățire a convergenței în UE în ansamblul său. Dar logica matematică nu se aplică pe termen scurt și mediu. Iar dacă evaluarea se detaliază la nivelul regiunilor, reducerea decalajelor devine și mai complicată. Exemplul României este un argument suficient pentru imaginea distorsionată pe care o dă uneori o medie, națională sau europeană. România în ansamblul său și-a îmbunătățit convergența reală, dar între regiuni a avut loc, după criză, un proces de divergență.

De asemenea, evidențiem că raportul dintre PIB/loc la PCS din zona euro și cel de pe ansamblul UE s-a menținut relativ constant în perioada 2007-2014. Mai mult, acest raport dintre Germania și Franța s-a înrăutățit, de la 1,08/1 în anul 2007 la 1,15/1 în anul 2014, ilustrând tendința de divergență. O evoluție asemănătoare se semnaleză și în cazul altor state dezvoltate vecine. Între Suedia și Finlanda în anul 2007 raportul de divergență era de 1,08 iar în anul 2014 a ajuns la 1,14.

În cazul statelor nou-membre ale Uniunii Europene apar astfel de evoluții divergente zonale, cu implicații în funcționarea optimă a pieței unice europene (graficul 1).

Graficul 1. PIB pe locuitor exprimat în PCS în unele state membre noi (% față de UE28)

În timp ce România i-a îmbunătățit convergența reală față de media europeană cu 12 puncte procentuale între 2007 și 2014, de la 41,5% în anul 2007 la 53,5% în anul 2014, Ungaria a înregistrat în aceeași perioadă (2014 față de 2007) un spor de convergență reală de 7,3 puncte procentuale iar Bulgaria doar 4,8 puncte procentuale. La polul opus se situează Cehia, care nu i-a îmbunătățit convergența reală (doar un plus de 0,5 puncte procentuale în ultimii 7 ani) și Slovenia unde gradul de convergență reală s-a redus de la 87,2% în anul 2007 la 82,8% în anul 2014.

Viteza de convergență diferită a făcut ca după aderarea la UE, decalajele dintre România și aceste țări să se reducă. În anul 2014, spre exemplu, România a atins decalajul față de media UE pe care Polonia îl avea în anul 2007.

De asemenea, dacă în anul 2007 decalajul relativ dintre România și Ungaria era de 19 puncte procentuale, în anul 2014 acesta a ajuns la 14,3 puncte procentuale.

După anul 2000, pregătirea României pentru aderarea la UE, aderarea și evoluția post-criză, au fost însoțite de o creștere economică robustă, care i-a permis avansarea pe calea convergenței reale. Dacă în anul 2000 produsul intern brut pe locuitor exprimat în PCS reprezenta doar 26,3% din media UE, în prezent (anul 2014) acesta se situează la 53,5%, după ce în anul 2013 se atinsese 54,5%.

Această traiectorie, respectiv dublarea convergenței reale a fost posibilă pentru că în perioada 2000-2014 față de o creștere economică medie în UE de 1,4%, în România s-a înregistrat un ritm mediu anual de 3,6%. Dacă ne referim la valoarea nominală a produsului intern brut diferența în favoarea economiei românești a fost și mai pronunțată.

Tabelul 1. Creșterea medie anuală a produsului intern brut (-%)-

	1995-2010*	2000-2008	2009-2014	2000-2014
PIB – creștere reală				
- UE **	1,9	2,3	0,0	1,4
- România	3,0	6,1	-0,1	3,6
PIB - nominal				
- UE	3,9	4,3	1,2	3,0
- România	5,6	10,4	2,8	7,3

*) CE – DG ECFIN – Prognoza de primă vară, **) 1996-2010; Sursa: Eurostat și INS

Cu toate acestea, România se menține sub pragul de 60% din media UE, situație în care se mai află doar Bulgaria și Croația, chiar dacă după anul 2007 România a înregistrat cel mai ridicat ritm de creștere a produsului intern brut pe locuitor la PCS (tabelul 2).

Tabelul 2. Decalaje relative față de media UE 28 a ultimilor 10 state membre

- PIB pe locuitor – PCS, % -

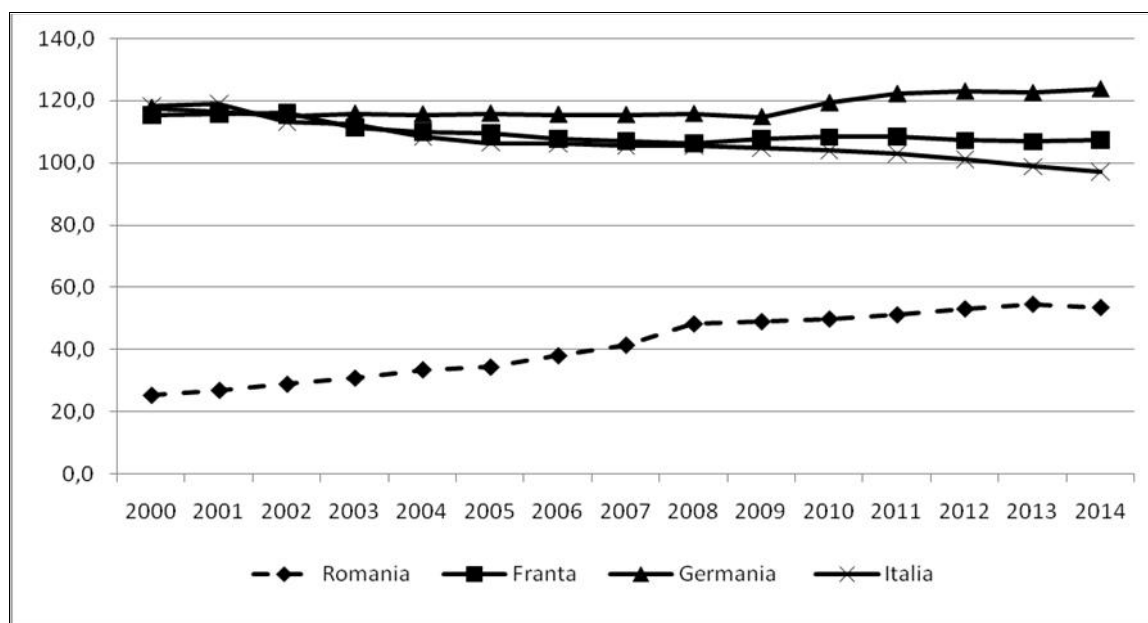
	2000		2007		2014	
1	România	25,5	Bulgaria	40,3	Bulgaria	45,1
2	Bulgaria	28,6	România	41,5	România	53,5
3	Letonia	35,7	Polonia	53,1	Croația	59,0
4	Estonia	42,9	Letonia	59,7	Letonia	64,5
5	Polonia	46,9	Lituania	60,5	Ungaria	67,8
6	Croația	49,0	Ungaria	60,5	Polonia	68,1
7	Slovacia	49,5	Croația	61,2	Grecia	71,8
8	Ungaria	53,6	Slovacia	67,1	Estonia	72,9
9	Cehia	71,9	Estonia	68,6	Lituania	73,6
10	Portugalia	79,1	Malta	78,3	Slovacia	76,2

Sursa: Eurostat

Totuși, este de semnalat că în ultimii doi ani se înregistrează o încetinire a convergenței produsului intern brut pe locuitor al României față de media europeană. În general, pe măsură dezvoltării, creșterile anuale relative devin mai moderate și progresele par mai lente. Mai mult, ele nu mai sunt influențate de nivelul specific al prețurilor (deflatorii mult peste media europeană) ci doar de evoluția creșterii economice. Spre exemplu, Germania avea în anul 1999 un PIB pe locuitor la PCS cu 22% peste media UE, ca peste 15 ani, respectiv în anul 2014 acesta să fie cu 23,8% peste media UE.

Dar România este încă penultima țară din UE-28 după acest indicator și reducerea cu un punct procentual în anul 2014 față de 2013 poate fi considerată îngrijorătoare. Scăderi mai pronunțate în anul 2014 s-au înregistrat în: Grecia (1,1 pp), Malta (1,1 pp), Croația (1,5 pp), Italia (1,8 pp), Suedia (1,8 pp), Cipru (3 pp) și Finlanda (3,3 pp). Deși în 5 țări din zona euro s-au înregistrat îmbunătățiri sensibile ale convergenței, totuși zona euro s-a menținut la 1,07 față de media europeană.

Mai mult, raportul între prima țară (Olanda în 2012 și Irlanda în 2014) din punct de vedere al PIB/locuitor la PCS și ultima țară (Bulgaria), s-a situat în anul 2014 la același nivel ca în anul 2012, respectiv la 2,9/1.

Graficul 2. Evoluția PIB/locuitor la PCS în România și principalele țări din zona euro, % față de UE 28

Din perspectivă multianuală și mai ales a avantajelor sau dezavantajelor pe termen lung ale aderării la zona euro, evoluția PIB pe locuitor la PCS în Franța, Spania și mai ales Italia arată că rigorile monedei unice nu sunt adevărate ori de deosebit. Italia se poziționa în anul 2001 (în anul 2002 moneda euro a înlocuit monedele naționale) peste Franța și Germania, arătând un PIB pe locuitor la PCS cu 19,2% peste media UE-28. Situația s-a înrăutățit în permanență, astfel încât în anul 2013 Italia a ajuns să fie sub media UE-28 după acest indicator (98,9% față de medie), la distanță de Franța și Germania (graficul 2).

4. Produsul intern brut potențial după criză în România și UE

Criza economico-financiară din anii 2007-2009 a afectat profund economia europeană și a redus considerabil potențialul de dezvoltare. Zonele și țărilor cu dezechilibre macroeconomice și cu un potențial intern de creștere mai redus au fost mai afectate.

Planurile anticriză au îmbunătățit stabilitatea macroeconomică și au oferit noi șanse pentru sectoarele cele mai afectate. Dar nu au produs redresarea așteptată în utilizarea factorilor de producție și prin urmare produsul intern brut potențial a rămas la un nivel redus. Investițiile au continuat să fie reduse și au devenit principala cauză a creșterii potențiale scăzute, mult sub nivelul de dinainte de criză.

Criza economică a afectat PIB potențial din zona euro, cel puțin din două perspective: pe termen scurt și lung și atât ca nivel cât și ca rată de creștere. S-a observat o încetinire a creșterii pe durata crizei dar și în perioada de redresare. Chiar și atunci când ratele de creștere efective au ajuns la valori comparabile cu cele dinaintea crizei nivelul PIB potențial a fost mai redus.

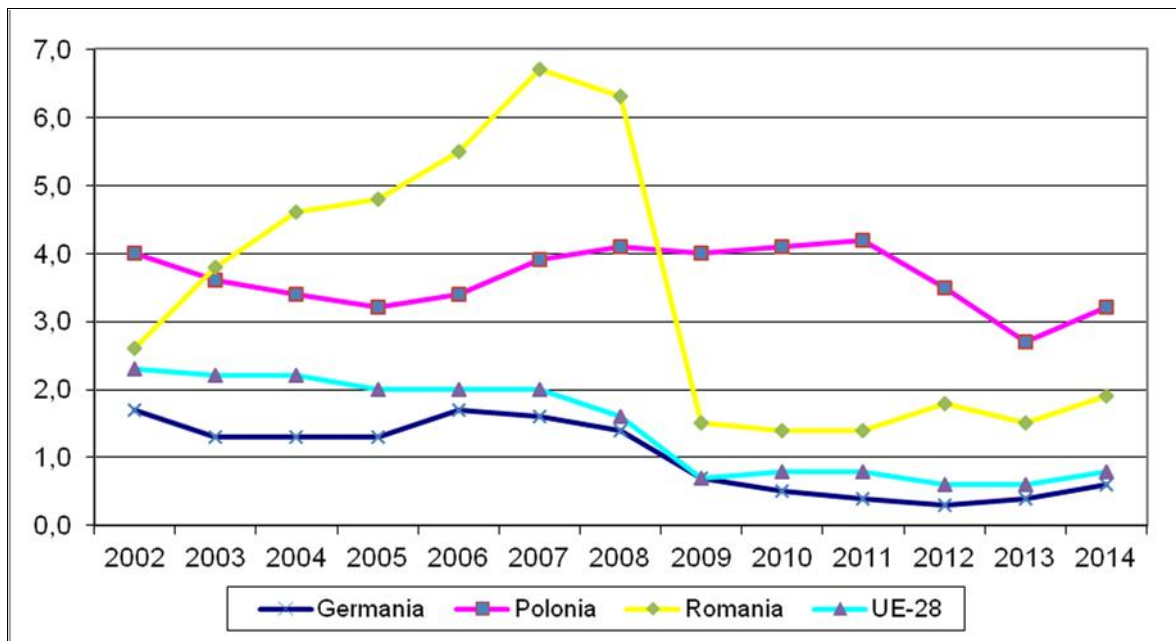
Pentru a se putea recupera pe termen lung nivelul precedent crizei, este necesar ca în perioada de redresare ratele de creștere a PIB potențial să accelereze puternic. Ori cifrele până în anul 2013 arată o pierdere de nivel asociată cu o încetinire a ratelor de creștere.

Conform experților OECD criza economică a acționat la nivelul tuturor elementelor componente ale PIB potențial:

- Stocul de capital: afectat de investițiile reduse ca urmare a sub-utilizării capacităților de producție, în sprirea condițiilor de creditare, creșterea costului capitalului;
- Munca: acest factor a fost afectat atât la nivel cantitativ, prin creșterea omajului și mai cu seamă a celui pe termen lung cât și calitativ, respectiv deteriorarea capitalului uman;
- TFP: scăderea TFP a fost cauzată de declinul cheltuielilor cu cercetarea și dezvoltarea (care au un caracter prociclic), de încetinirea restructurării industriale, precum și înrăutățirea condițiilor financiare pentru firmele noi.

Semnificativ este faptul că în noile state membre (poate cu excepția Poloniei) deteriorarea produsului intern brut potențial a fost mult mai amplă, ceea ce se va repercuta în dinamica convergenței reale.

Dacă în zona Euro, de la o medie anuală de creștere a produsului intern brut potențial în perioada 2001-2007 de 2,0% s-a ajuns la un ritm mediu anual de 1,2% în perioada 2008-2010 și la 0,4% în anul 2013, în România scăderea a fost de la aproximativ 6% la 1,5% în anul 2013 (graficul 3).

Graficul 3. Evoluția PIB potențial într-o serie de state membre, %

5. Avantaje și dezavantaje pentru creșterea PIB potențial și accelerarea convergenței reale

România se caracterizează, încă, printr-o insuficientă valorificare a factorului uman și printr-o penurie a resurselor de capital în raport cu obiectivele sale de dezvoltare. La acestea se adaugă și eficiența redusă de utilizare.

România se caracterizează prin decalaje structurale semnificative, respectiv:

- ponderea foarte mare a agriculturii în populația ocupată (**29%**, față de **5%** în UE);
- productivitatea pe persoană ocupată în agricultură reprezintă doar **22%** din media națională (ultimul loc în UE);
- în zona rurală, unde locuiesc **47,2%** din totalul populației, nu există alte activități economice semnificative în afară de agricultură, ceea ce conduce la venituri foarte scăzute; în Germania, de exemplu, în zona rurală trăiesc peste **26%** din populație, dar agricultura nu reprezintă decât **1,6%** din totalul forței de muncă;
- prin prisma ponderii ocupării sectorului serviciilor, România se plasează pe ultimul loc în UE (**42%**, față de **72%** media UE);
- ca pondere a industriei în populația ocupată (**29%**), România devansează media UE28 (**23%**), dar productivitatea este cu mult mai redusă decât media din UE
- una din cauze este slaba dotare cu capital, reflectată printr-un coeficient al capitalului (raportul K/Y) de sub jumătate din valoarea medie la nivelul UE (**2,7**); în Germania, de exemplu, valoarea este aproximativ **dublă față de media UE**.

Dacă maximizarea factorului uman este relativ limitată și îngreunată de îmbatrânirea populației, sursele interne și mai ales cele externe de amplificare a capitalului și investițiilor pot fi multiplicat relativ ușor.

În privința capitalului, principala componentă a PIB potențial, România are o capacitate bună de economisire, vizibil mai ales în ultimii ani, când a fost depășit nivelul mediu din UE. O astfel de evoluție este în corelație cu evoluția venitului disponibil pentru consum și investiții (tabelul 3).

Tabelul 3. Evoluția agregatelor macroeconomice

- ritmuri medii anuale (nominale) -

	2001 - 2008	2009 - 2014
Produs intern brut	26,6	4,1
Venitul disponibil brut	26,0	4,2
Economia brută	29,1	7,5
Formarea brută de capital fix	37,6	-5,2

Sursa: INS, conform ESA 2010

Capacitatea României de a-și asigura resurse investiționale pentru dezvoltare și reducerea decalajelor este argumentată și de creșterea ratei de economisire de la 15,5% din PIB în anul 2000 la 22,6% din PIB în anul 2014 (tabelul 4).

Tabelul 4. Rate specifice

	2000		2008		2014	
	UE	România	UE	România	UE	România
Rata VAB	89,2	89,9	89,8	89,1	89,4	88,4
Rata de investi ii	21,4	19,3	22,5	38,4	19,3	22,0
Rata de economisire	20,5	15,5	20,9	18,6	20,9	22,6
Rata excedentului brut	38,0	50,3	41,4	48,1	40,2	57,3

Sursa: Eurostat, conform ESA 2010

Un ritm rapid de cre tere economic în România se poate realiza doar prin investi ii (a a cum este cazul majorit ii statelor lumii în perioadele de expansiune; a se vedea experien a Japoniei în trecut (“miracolului japonez”) sau a Chinei în prezent (“miracolul chinez”), precum i a rilor din vestul Europei.

Investi iile în infrastructur vor fi decisive, inclusiv prin prisma faptului c pot conecta zonele mai s race ale rii la circuitele economice i implicit la cre terea veniturilor popula iei (în România s-a înregistrat în ultimul deceniu un proces accentual de divergen în profil regional în materie de venit pe locuitor). Sursele principale pentru efortul masiv de investi ii vor trebui asigurate prin economii interne (popula ie, firme i guvern), dar i prin politici inteligente de atragere a capitalului str in productiv (nu doar pentru consum din import).

Pia a financiar (ast zi aflat doar într-o stare care adesea este considerat ca fiind înc incipient), împreun cu sistemul bancar vor juca un rol esen ial în asigurarea eficient a resurselor de capital, în drenarea spre produc ie (dar inerent uneori i spre scopuri speculative) a economiilor popula iei i a celorlalte disponibile i financiare.

BIBLIOGRAFIE

1. **L. Albu, I. Ghizdeanu, D. apu**, Macroeconomie financiar , Ed Mustang, Bucure ti, 2011, ISBN 978-606-8058-42-9
2. **L. Albu**, Dinamica ratei naturale a omajului în perioada tranzi iei, Oeconomica, IRLI, 2004
3. **L. Albu**, Cap. “Probleme privind estimarea ratei natural a omajului” inclus în publica ia “Dezvoltarea durabil în România-modele i scenarii pe termen mediu i lung”, IPE, INCE, Academia Român , Bucure ti, 2005
4. **L. Albu (coordonator), I. Ghizdeanu, M. Iordan, S.Dinu** „Viziunea asupra situa iei la care ar trebui s ajung România în anul 2035”, capitol în volumul „Strategia de dezvoltare a României în urm torii 20 ani”, Academia Român , Ed. Academiei Române, 2015
5. **I.Ghizdeanu, M. Neagu**, Estimarea produsului intern brut poten ial, Academia Român , Seminarul de Modelare Macroeconomic , Caiet de Studii, 1, 2013
6. **Aurel Iancu (coordonator)**, Convergen economic , Academia Român , Institutul de Cercet ri Economice, Editura Academiei Române, Bucure ti, 2008
7. **A.Iancu**, Problema convergen ei economice, Revista OECONOMICA nr.4/2006
8. **European Commission**, Quarterly Report on th Euro Area, vol 13, no. 1, Bruxelles, 2014
9. **European Commission**, Quarterly Report on th Euro Area, vol 13, no. 2, Bruxelles, 2014
10. **OECD**, Effects on potential output and structural deficits, Christian Dreger, DIW, Berlin
11. **Directiva 2011/85/UE** a Consiliului din 8 noiembrie 2011 privind cerin ele referitoare la cadrele bugetare ale statelor membre, Jurnalul Oficial al UE L 306/41;
12. **Regulamentul (UE) nr. 1176/2011** al Parlamentului European i al Consiliului din 16 noiembrie 2011 privind prevenirea i corectarea dezechilibrelor macroeconomice, Jurnalul Oficial UE, L 306/25
13. **Regulamentul (UE) nr. 549/2013** al Parlamentului European i al Consiliului din 21 mai 2013, privind Sistemul European de Conturi Na ionale i Regionale din Uniunea European , Jurnalul Oficial al UE, L 174/26.06.2013, capitolul 10 „M surarea pre urilor i a volumelor”